TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. rugsėjo 4 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas – Direktyva 72/166/EEB – 3 straipsnio 1 dalis – Antroji direktyva 84/5/EEB – 1 straipsnio 4 dalis – Pareiga sudaryti draudimo sutartį – Privačioje valdoje stovintis automobilis – Žalą atlyginusios įstaigos teisė pareikšti ieškinį neapdraustos transporto priemonės savininkui“

Byloje C-80/17

dėl *Supremo Tribunal de Justiça* (Aukščiausiasis Teismas, Portugalija) 2017 m. vasario 7 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2017 m. vasario 14 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Fundo de Garantia Automóvel

prieš

Alina Antónia Destapado Pão Mole Juliana,

Cristiana Micaela Caetano Juliana

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz ir J. Malenovský, teisėjai E. Juhász, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (pranešėjas), M. Berger, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M. Vilaras ir E. Regan,

generalinis advokatas M. Bobek,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. sausio 30 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, M. Figueiredo ir T. Larsen,

– Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir M. Hellmann,

– Airijos, atstovaujamos M. Browne, G. Hodge, E. Creedon ir A. Joyce, padedamų BL G. Gilmore,

– Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos V. Ester Casas,

* Proceso kalba: portugalų.

– Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* P. Garofoli,

– Latvijos vyriausybės, atstovaujamos I. Kucina ir G. Bambāne,

– Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos S. Brandon, C. Brodie, R. Fadoju ir G. Brown, padedamų baristerio A. Bates,

– Europos Komisijos, atstovaujamos K.-P. Wojcik ir B. Rechena,

susipažinęs su 2018 m. balandžio 26 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo (OL L 103, 1972, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 10) su pakeitimais, padarytais 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB (OL 149, 2005, p. 14) (toliau – Pirmoji direktyva), 3 straipsnio ir 1983 m. gruodžio 30 d. Antrosios Tarybos direktyvos 84/5/EEB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 8, 1984, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 3) su pakeitimais, padarytais 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB (OL 149, 2005, p. 14) (toliau – Antroji direktyva), 1 straipsnio 4 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Fundo de Garantia Automóvel* (Automobilių garantijų fondas, Portugalija, toliau – fondas) ginčą su Alina Antónia Destapado Pão Mole Juliana ir Cristiana Micaela Caetano Juliana dėl žalos atlyginimo, kurį fondas išmokėjo žuvusiesiems per kelių eismo įvykį, kuriame dalyvavo Alina Antónia Destapado Pão Mole Juliana priklausanti jos sūnaus vairuojama transporto priemonė, susigrąžinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (OL L 263, 2009, p. 11) buvo panaikintos, be kita ko, Pirmoji ir Antroji direktyvos. Tačiau, atsižvelgiant į pagrindinės bylos faktinių aplinkybių datą, reikia atsižvelgti į pastarąsias dvi direktyvas.

4 Pirmosios direktyvos 1 straipsnyje buvo nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

1. Transporto priemonė – bet kokia mechanine energija varoma motorinė transporto priemonė, skirta važiuoti žeme, bet ne bėgiais, ir bet kokia sukabinta arba nesukabinta priekaba.

<…>“

5 Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje buvo nurodyta:

„Kiekviena valstybė narė, laikydamasi 4 straipsnio nuostatų, imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra jos teritorijoje, valdytojų civilinė atsakomybė būtų apdrausta. Apdraustosios atsakomybės apimtis, draudimo nuostatos ir sąlygos yra nustatomos remiantis šiomis priemonėmis.“

6 Minėtos direktyvos 4 straipsnyje buvo numatyta:

„Valstybės narės gali nesilaikyti 3 straipsnio reikalavimų dėl:

a) tam tikrų fizinių arba juridinių asmenų, valstybinių ar privačių; atitinkama valstybė sudaro tokių asmenų sąrašą ir pateikia jį kitoms valstybėms narėms ir Komisijai.

Darydama tokią išlygą, valstybė narė imasi atitinkamų priemonių, užtikrinančių, kad būtų išmokama kompensacija už tokiems asmenims priklausančiomis transporto priemonėmis jos ir kitų valstybių narių teritorijoje padarytus bet kokius nuostolius arba žalą. <…>

b) tam tikrų transporto priemonių rūšių arba tam tikrų transporto priemonių, turinčių specialų registracijos numerį; atitinkama valstybė narė sudaro tokių transporto priemonių rūšių bei tokių transporto priemonių sąrašą ir perduoda jį kitoms valstybėms narėms ir Komisijai.

Tokiu atveju valstybės narės užtikrina, kad šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytos transporto priemonės traktuojamos taip pat, kaip transporto priemonės, kurių atžvilgiu neįvykdyta 3 straipsnio 1 dalyje numatyta pareiga apdrausti. <…>“

7 Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje buvo nustatyta:

„Kiekviena valstybė narė įsteigia arba įgalioja įstaigą, kurios užduotis būtų atlyginti, bent jau pagal privalomojo draudimo ribas, žalą, padarytą turtui arba asmeniui nenustatyta transporto priemone arba tokia transporto priemone, kurios atžvilgiu neįvykdyta 1 dalyje numatyta pareiga apdrausti.

Pirmoji pastraipa nepažeidžia valstybių narių teisės laikyti šios įstaigos išmokamą žalos atlyginimą subsidiariniu arba nesubsidiariniu, taip pat jų teisės reglamentuoti žalos atlyginimo reikalavimų patenkinimą tarp šios įstaigos ir už įvykį atsakingo asmens arba asmenų bei kitų draudikų arba socialinio draudimo įstaigų, turinčių išmokėti atlyginimą nukentėjusiam asmeniui dėl to paties įvykio. Tačiau valstybės narės negali leisti šiai įstaigai reikalauti, kad žalos atlyginimas būtų siejamas su nukentėjusio asmens pareiga bet kuriuo būdu įrodyti, jog atsakingas asmuo negali arba atsisako mokėti.“

Portugalijos teisė

8 Klostantis pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms galiojusios redakcijos 1985 m. gruodžio 31 d. *Decreto-Lei no 522/85 – Seguro Obrigatório de Responsabilidade Civil Automóvel* (Dekretas įstatymas Nr. 522/85 dėl privalomojo transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo) (*Diário da República*, I serija, Nr. 301, 1985 m. gruodžio 31 d., 6-as priedas) (toliau – Dekretas įstatymas Nr. 522/85) 1 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad asmuo, kuriam gali kilti civilinė atsakomybė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą dėl asmeniui padarytos fizinės ar materialinės žalos, kurią sukėlė motorinė antžeminė transporto priemonė, jos priekaba ar puspriekabė, privalo, kaip nustatyta šiame dekrete įstatyme, apsidrausti tokią atsakomybę, kad minėta transporto priemonė galėtų būti naudojama.

9 Šio dekreto įstatymo 2 straipsnyje nustatyta, kad pareiga apsidrausti iš principo taikoma transporto priemonės savininkui.

10 To dekreto įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta, kad draudimo sutartis apima draudėjo, asmenų, kuriems tenka 2 straipsnyje nustatyta pareiga apsidrausti, ir teisėtų transporto priemonės valdytojų ir vairuotojų civilinę atsakomybę, taip pat žalos, kurią turi padengti asmenys, atsakingi už motorinės transporto priemonės vagystę, plėšimą, neteisėtą jos panaudojimą ar tyčia sukeltus kelių eismo įvykius, išskyrus tam tikras išimtis, atlyginimą.

11 Pagal Dekreto įstatymo Nr. 522/85 21 straipsnį fondas privalo atlyginti žalą dėl kelių eismo įvykių, kuriuos sukėlė transporto priemonės, apdraustos privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu, kiek tai susiję visų pirma su Portugalijoje įregistruotų motorinių transporto priemonių naudojimu, kaip nustatyta šio dekreto įstatymo nuostatose.

12 Remiantis šio dekreto įstatymo 25 straipsniu galima teigti, kad, išmokėjęs žalos atlyginimą, fondas perima nukentėjusiosios šalies reikalavimo teises ir turi teisę į įstatyme nustatyto dydžio palūkanas ir į dėl žalos atlyginimo išmokėjimo patirtų išlaidų susigrąžinimą, o asmenys, kurie, nors ir privalo apsidrausti, tačiau nėra sudarę tokios sutarties, gali sulaukti šaukimo į teismą pagal fondo pareikštus ieškinius. Fondas taip pat turi teisę pareikšti ieškinį kitiems už kelių eismo įvykį atsakingiems asmenims, jei reikia, dėl sumų, kurias turėjo sumokėti.

13 Civilinio kodekso 503 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo antžeminę motorinę transporto priemonę vairuojantis ir naudojantis savo poreikiams, net jeigu jis perdavė jos valdymą įgaliotam asmeniui, atsako už žalą, atsiradusią dėl transporto priemonės keliamo pavojaus, neatsižvelgiant į tai, ar transporto priemonė dalyvauja eisme.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

14 A. A. Destapado Pão Mole Juliana, kuri yra Portugalijoje įregistruotos motorinės transporto priemonės savininkė, dėl su sveikatos problemomis susijusių priežasčių nebevairavo tos transporto priemonės ir laikė ją savo namo kieme, tačiau nesiėmė veiksmų dėl oficialaus jos išregistravimo.

15 2006 m. lapkričio 19 d. ši transporto priemonė, vairuojama A. A. Destapado Pão Mole Juliana sūnaus, kuris ją pasiėmė be motinos leidimo ir žinios, nuvažiavo nuo kelio; dėl to žuvo vairuotojas ir dar du kiti asmenys, kaip keleiviai važiavę toje transporto priemonėje.

16 A. A. Destapado Pão Mole Juliana tuo metu nebuvo sudariusi privalomojo motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutarties dėl tos transporto priemonės.

17 Atlyginęs žalą šios transporto priemonės keleivių teisių paveldėtojams už minėto kelių eismo įvykio sukeltą žalą, fondas pareiškė ieškinį A. A. Destapado Pão Mole Juliana ir vairuotojo dukteriai C. M. Caetano Juliana ir pareikalavo grąžinti 437 345,85 euro sumą.

18 Savo atsiliepime į ieškinį A. A. Destapado Pão Mole Juliana, be kita ko, teigė, kad nėra atsakinga už padarytą žalą ir, kadangi transporto priemonę laikė savo namo kieme ir neketino su ja dalyvauti eisme, neprivalėjo sudaryti privalomojo motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutarties dėl šios transporto priemonės.

19 Pirmosios instancijos teismas iš dalies patenkino fondo ieškinį ir nusprendė, jog tai, kad transporto priemonės savininkė neketino su ja dalyvauti eisme, o kelių eismo įvykis įvyko nesant jos atsakomybės už padarytą žalą, jos neatleidžia nuo pareigos sudaryti privalomojo motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį dėl šios transporto priemonės. Pasak šio teismo, tokia sutartis užtikrina žalos išmokėjimą per kelių eismo įvykį nukentėjusiesiems asmenims net transporto priemonės vagystės atveju.

20 A. A. Destapado Pão Mole Juliana pateikė apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tribunal da Relação* (Apeliacinis teismas, Portugalija).

21 Šis nusprendė, kad A. A. Destapado Pão Mole Juliana neprivalėjo sudaryti privalomojo motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutarties dėl atitinkamos transporto priemonės ir kad jos atsakomybė nekyla, panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir atmetė fondo pareikštą ieškinį.

22 Grįsdamas *Supremo Tribunal de Justiça* (Aukščiausiasis Teismas, Portugalija) pateiktą kasacinį skundą, fondas teigia, kad transporto priemonės kelia pavojų, todėl privalu sudaryti su jomis susijusios civilinės atsakomybės draudimo sutartį net tuo atveju, kai tokios transporto priemonės nedalyvauja eisme. Fondas taip pat prašo pateikti Teisingumo Teismui klausimą, ar pagal Dekreto įstatymo Nr. 522/85 25 straipsnį jam suteikta subrogacijos teisė yra nepriklausoma nuo nacionalinės civilinės atsakomybės priskyrimo tvarkos, nustatytos Civilinio kodekso 503 straipsnio 1 dalyje.

23 *Supremo Tribunal de Justiça* (Aukščiausiasis Teismas) pažymi, kad nagrinėjant jam pateiktą kasacinį skundą kyla klausimas, ar transporto priemonės savininko pareiga sudaryti privalomojo transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį dėl savo transporto priemonės kyla tik todėl, kad jam priklauso šios transporto priemonės nuosavybės teisė, ir ar šios pareigos nėra, jeigu transporto priemonė jos savininko sprendimu stovi nejudinama už viešųjų kelių ribų.

24 2014 m. rugsėjo 4 d. Teisingumo Teismo sprendime *Vnuk* (C-162/13, EU:C:2014:2146) nustatyta, kad Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „transporto priemonių [eismas]“ reiškia bet kokį transporto priemonės naudojimą, kuris atitinka įprastą šios transporto priemonės funkciją.

25 Tačiau pagrindinė byla skiriasi nuo bylos, kurioje buvo priimtas minėtas sprendimas, nes draudimo sutartis šiuo atveju nebuvo sudaryta, o transporto priemonė jos savininko sprendimu nenaudojama stovėjo privačioje valdoje ir buvo panaudota eisme be to savininko žinios ir leidimo.

26 Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas linkęs manyti, kad nėra pareigos sudaryti privalomojo transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį dėl aptariamos transporto priemonės.

27 Tokia pareiga kiltų tik tuo atveju, jeigu, viena vertus, aptariamos transporto priemonės savininkas su ja dalyvautų eisme arba jei tos transporto priemonės būklė keltų pavojų dėl automobilių eismo ir, kita vertus, jeigu gali kilti jo civilinė atsakomybė tretiesiems asmenims dėl žalos, padarytos dėl šios transporto priemonės dalyvavimo eisme. Būtų neproporcinga tvirtinti, kad tokia pareiga savininkui kyla, kai jis nusprendžia su savo transporto priemone nebedalyvauti eisme ir kelių eismo įvykis įvyksta neteisėtai pasisavinus šią transporto priemonę, kuri vairuojama be savininko sutikimo.

28 Vis dėlto, kadangi Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad joje nurodyta įstaiga turi imtis veiksmų, kaip nurodyta toje nuostatoje, tik tuo atveju, kai žalą sukelia privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu neapdrausta transporto priemonė, kaip numatyta Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje, teiginys, kad asmuo, esantis tokioje padėtyje, kaip A. A. Destapado Pão Mole Juliana, neprivalo būti apsidraudęs, reikštų, jog fondas neturi imtis veiksmų tokiomis aplinkybėmis, kurios nagrinėjamos pagrindinėje byloje.

29 Be to, Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalies antra pastraipa kelia abejonių dėl to, ar transporto priemonės savininko atsakomybė gali kilti tik dėl jo, kaip savininko, statuso ir ar ta atsakomybė kyla tik tais atvejais, kai jo civilinė atsakomybė gali kilti dėl per kelių eismo įvykį padarytos žalos.

30 Konkrečiai kyla klausimas, ar fondas gali pareikšti ieškinį transporto priemonės savininkui, kuris nesilaikė pareigos sudaryti privalomojo transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį dėl šios transporto priemonės, kad fondui būtų grąžintos nukentėjusiems asmenims

išmokėtos išmokos, neatsižvelgiant į tai, ar šio savininko civilinė atsakomybė kyla dėl aptariamo kelių eismo įvykio, ir ar tokį ieškinį fondas gali pareikšti tik tuo atveju, kai tenkinamos tokios atsakomybės atsiradimo sąlygos, t. y. kai transporto priemonė yra vairuojama, kaip nustatyta Civilinio kodekso 503 straipsnio 1 dalyje.

31 Tokiomis aplinkybėmis *Supremo Tribunal de Justiça* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Pirmosios direktyvos] 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad sudaryti motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį privaloma ir tuo atveju, kai transporto priemonė jos savininko sprendimu stovi nenaudojama privačioje valdoje ir neišvažiuoja į viešojo naudojimo kelius?

Ar

[jis turi būti aiškinamas taip, kad] nepažeidžiant fondo prisiimamos atsakomybės nukentėjusiosioms šalims būtent tais atvejais, kai motorinėmis transporto priemonėmis pasinaudota neteisėtai, transporto priemonės savininkas tokiomis aplinkybėmis neturi pareigos sudaryti draudimo sutartį?

2. Ar [Antrosios direktyvos] 1 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad <…> fondas, kuris, nesant civilinės atsakomybės draudimo sutarties, išmokėjo žalos atlyginimą tretiesiems nukentėjusiems asmenims dėl kelių eismo įvykio, sukelto motorinės transporto priemonės, kuri be savininko žinios ir leidimo buvo paimta iš privačios valdos, kur ji stovėjo nenaudojama, turi reikalavimo iš transporto priemonės savininko teisę neatsižvelgiant į tai, ar jis atsakingas už kelių eismo įvykį?

Ar

ji vis dėlto turi būti aiškinama taip, kad <…> fondo reikalavimai savininkui priklauso nuo to, ar tenkinamos civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygos, būtent nuo aplinkybės, kad tuo metu, kai įvyko kelių eismo įvykis, savininkas faktiškai vairavo transporto priemonę?“

32 2017 m. rugpjūčio 28 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo raštą, kuriuo Airija, vadovaudamasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 16 straipsnio trečia pastraipa, paprašė Teisingumo Teismo posėdžiauti didžiosios kolegijos sudėties.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

33 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad sudaryti transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį privaloma, kai aptariama transporto priemonė tik dėl jos savininko, kuris nebeketina jos vairuoti, sprendimo stovi nenaudojama privačioje valdoje.

34 Šis klausimas grindžiamas prielaida, kad fondas, remdamasis Dekreto įstatymo Nr. 522/85 25 straipsniu, pareikalavo, kad A. A. Destapado Pão Mole Juliana atlygintų kompensacijas, išmokėtas per kelių eismo įvykį, kuriame dalyvavo jos transporto priemonė, žuvusių aukų teisių paveldėtojams, nes, viena vertus, jai teko pareiga sudaryti transporto priemonių valdytojų civilinės

atsakomybės draudimo sutartį ir, kita vertus, ji neįvykdė tos pareigos. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pirmesniame punkte nurodytomis aplinkybėmis ta transporto priemonė turėjo būti apdrausta tokiu draudimu.

35 Tai pasakius reikia pažymėti, kad pagal Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį kiekviena valstybė narė, laikydamasi šios direktyvos 4 straipsnio, imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad būtų apdrausta transporto priemonių, kurių įprasta buvimo vieta yra jos teritorijoje, valdytojų civilinė atsakomybė.

36 Taigi Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalimi, kuri suformuluota labai abstrakčiai, iš valstybių narių reikalaujama vidaus teisės sistemoje nustatyti bendrą pareigą drausti transporto priemones (šiuo klausimu žr. 2013 m. liepos 11 d. Sprendimo *Csonka ir kt.*, C-409/11, EU:C:2013:512, 24 punktą).

37 Todėl kiekviena valstybė narė privalo užtikrinti, kad, išskyrus šios direktyvos 4 straipsnyje nustatytas išimtis, visos transporto priemonės, kurių įprastinė buvimo vieta yra jos teritorijoje, būtų apdraustos pagal su draudimo kompanija sudarytą sutartį, kuria, neperžengiant Sąjungos teisės apibrėžtų ribų, būtų užtikrinta civilinė atsakomybė, susijusi su minėta transporto priemone (šiuo klausimu žr. 2013 m. liepos 11 d. Sprendimo *Csonka ir kt.*, C-409/11, EU:C:2013:512, 28 punktą).

38 Sąvoka „transporto priemonė“ apibrėžta Pirmosios direktyvos 1 straipsnio 1 punkte kaip „bet kokia <… > motorinė transporto priemonė, skirta važiuoti žeme“. Ši apibrėžtis nesiejama su tuo, kam naudojama ar gali būti naudojama atitinkama transporto priemonė (2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimo *Vnuk*, C-162/13, EU:C:2014:2146, 38 punktas ir 2017 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Rodrigues de Andrade*, C-514/16, EU:C:2017:908, 29 punktas).

39 Kaip pažymėjo generalinis advokatas išvados 63–65 punktuose, tokia apibrėžtimi pritariama objektyviai sąvokos „transporto priemonė“ koncepcijai, kuri yra nepriklausoma nuo transporto priemonės savininko arba kito asmens ketinimo ją realiai naudoti.

40 Beje, svarbu pažymėti, kad, priešingai, nei bylose, kuriose priimti būtent 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas *Vnuk* (C-162/13, EU:C:2014:2146), 2017 m. lapkričio 28 d. Sprendimas *Rodrigues de Andrade* (C-514/16, EU:C:2017:908) ir 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimas *Núñez Torreiro* (C-334/16, EU:C:2017:1007) ir kuriose Teisingumo Teismas turėjo patikslinti, kiek tai susiję su motorinėmis transporto priemonėmis, dėl kurių buvo sudarytos privalomojo civilinės atsakomybės draudimo sutartys, apdraustos transporto priemonės naudojimo atvejus, kuriems taikomos sudarytos draudimo sutartys, pagrindinėje byloje nagrinėjamas kitoks klausimas, t. y. susijęs su pareigos sudaryti tokią draudimo sutartį apimtimi, kuri teisinio saugumo tikslais turi būti apibrėžta iš anksto, t. y. iki aptariamos transporto priemonės galimo patekimo į kelių eismo įvykį.

41 Todėl aplinkybė, kad pirmesniame punkte minėtuose sprendimuose Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, jog pagal transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės sutartį draudikas gali prisiimti atsakomybę už tos transporto priemonės padarytą žalą tik tais šitaip apdraustos transporto priemonės naudojimo atvejais, kurie susiję su jos naudojimu kaip transporto priemonės, taigi ir su sąvoka „transporto priemonių [eismas]“, kaip ji suprantama pagal Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį arba Direktyvos 2009/103 3 straipsnio pirmą pastraipą, visiškai nereiškia, kad pareigos sudaryti tokią draudimo sutartį egzistavimas turėtų būti apibrėžiamas atsižvelgiant į faktinį aptariamos transporto priemonės naudojimą kaip transporto priemonės konkrečiu momentu.

42 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia nuspręsti, kad įregistruota transporto priemonė, kuri nebuvo išregistruota laikantis nustatytų reikalavimų ir kuri gali važiuoti, atitinka sąvoką „transporto priemonė“, kaip ji suprantama pagal Pirmosios direktyvos 1 straipsnio 1 punktą, todėl šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga ją apdrausti neišnyksta tik dėl to, kad jos savininkas nebeketina jos vairuoti ir laiko pastatęs privačioje valdoje.

43 Šio aiškinimo negalima paneigti Vokietijos, Airijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybių argumentu, jog bendros pareigos apdrausti apimties platus aiškinimas nebūtinas dėl to, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamomis aplinkybėmis padaryta žala gali būti atlyginta Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje nurodytos įstaigos.

44 Kaip galima teigti remiantis šios nuostatos formuluote, pagal ją valstybės narės įpareigojamos įsteigti įstaigą, kurios užduotis yra bent jau pagal Sąjungos teisėje nustatytas privalomojo draudimo ribas atlyginti būtent ta transporto priemone, kurios atžvilgiu ta pareiga nebuvo įvykdyta, turtui ar asmeniui padarytą žalą.

45 Tai reiškia, kad tokios įstaigos įsikišimas buvo numatytas kaip paskutinė priemonė, taikoma tik šioje nuostatoje numatytais atvejais, todėl ji negali būti laikoma transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo garantijos sistemos įgyvendinimu kitais atvejais nei numatytieji (šiuo klausimu žr. 2013 m. liepos 11 d. Sprendimo *Csonka ir kt.*, C-409/11, EU:C:2013:512, 30–32 punktus).

46 Taigi, kaip pažymėjo generalinis advokatas išvados 34 punkte, Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje numatytos žalą atlyginančios įstaigos privalomo įsikišimo apimtis, kiek tai susiję su identifikuotos transporto priemonės padaryta žala, sutampa su Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatytos bendrosios pareigos apdrausti apimtimi. Taigi tais atvejais, kai kelių eismo įvykyje dalyvavusi transporto priemonė neprivalėjo būti apdrausta, ši įstaiga neturėtų privalomai įsikišti.

47 Galiausiai šio sprendimo 38–42 punktuose pateiktas išaiškinimas leidžia užtikrinti, kad bus pasiektas direktyvose dėl transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo nustatytas motorinių transporto priemonių sukeltuose kelių eismo įvykiuose nukentėjusių asmenų apsaugos tikslas, kurio Sąjungos teisės aktų leidėjas nuolat siekė ir kurį stiprino (2017 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Rodrigues de Andrade*, C-514/16, EU:C:2017:908, 32 ir 33 punktai ir nurodyta jurisprudencija). Iš tiesų, šis aiškinimas užtikrina, kad bet kuriuo atveju šiems nukentėjusiesiems žalą atlygintų arba draudikas pagal šiuo tikslu sudarytą sutartį, arba Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje nurodyta įstaiga tuo atveju, kai neįvykdyta pareiga apdrausti kelių eismo įvykyje dalyvavusią transporto priemonę arba kai ta transporto priemonė neidentifikuota.

48 Pagrindinėje byloje iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad A. A. Destapado Pão Mole Juliana priklausančios transporto priemonės įprastinė buvimo vieta buvo valstybės narės teritorijoje, t. y. Portugalijoje. Klostantis faktinėms pagrindinės bylos aplinkybėms ši transporto priemonė vis dar buvo įregistruota toje valstybėje narėje.

49 Be to, ši transporto priemonė vis dar galėjo važiuoti, kaip tai liudija faktas, kad A. A. Destapado Pão Mole Juliana sūnus ją vairavo tuo metu, kai įvyko kelių eismo įvykis.

50 Šiomis aplinkybėmis jai taikoma Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga apdrausti.

51 Remiantis išdėstytais argumentais galima teigti, jog tai, kad A. A. Destapado Pão Mole Juliana transporto priemonę laikė privačioje valdoje, t. y. savo namo kieme, iki jos sūnus ją pasisavino, ir tai, kad ji nebeketino jos vairuoti, šiuo atveju neturi reikšmės.

52 Atsižvelgiant į visus išdėstytus argumentus į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog sudaryti motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį privaloma, kai aptariama transporto priemonė vis dar yra įregistruota valstybėje narėje ir gali važiuoti, tačiau tik dėl jos savininko, kuris nebeketina jos vairuoti, sprendimo stovi pastatyta privačioje valdoje.

Dėl antrojo klausimo

53 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip, kad ja draudžiama taikyti nacionalinės teisės aktus, kuriuose numatyta, jog toje nuostatoje nurodyta įstaiga turi teisę pareikšti ieškinį asmeniui, kuriam buvo taikoma pareiga sudaryti transporto priemonės, padariusios tos įstaigos dengiamą žalą, valdytojo civilinės atsakomybės sutartį, tačiau kuris tokios sutarties nesudarė, net jeigu už kelių eismo įvykį, per kurį buvo padaryta žala, to asmens civilinė atsakomybė nekyla.

54 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje valstybėms narėms akivaizdžiai palikta galimybė numatyti šios įstaigos įsikišimo subsidiarumą ir joms leidžiama reglamentuoti ieškinius, kuriuos ši įstaiga reiškia už žalą atsakingiems asmenims, ir santykius su kitais draudikais ar socialinio draudimo įstaigomis, kurie privalo išmokėti kompensaciją nukentėjusiam asmeniui už tą pačią žalą (šiuo klausimu žr. 2003 m. gruodžio 4 d. Sprendimo *Evans*, C-63/01, EU:C:2003:650, 32 punktą).

55 Nors Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė išsaugoti valstybių narių teisę reglamentuoti Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje nurodytos žalų atlyginimo įstaigos ieškinius, be kita ko, „už įvykį atsakingam asmeniui arba asmenims“, jis nesuderino su tokios įstaigos ieškiniais susijusių skirtingų aspektų, konkrečiai kalbant, neapibrėžė kitų asmenų, kuriems gali būti pareikštas toks ieškinys, todėl, kaip pažymėjo Komisija, šiuos aspektus reglamentuoja kiekvienos valstybės narės nacionalinė teisė.

56 Taigi nacionalinės teisės aktuose galima numatyti, kad tuo atveju, kai kelių eismo įvykyje dalyvavusios transporto priemonės savininkas neįvykdė, kaip ir šioje byloje, pagal nacionalinę teisę jam nustatytos pareigos apdrausti šią transporto priemonę, minėta žalos atlyginimo įstaiga gali pareikšti ieškinį ne tik už įvykį atsakingam asmeniui arba asmenims, bet ir savininkui, neatsižvelgiant į jo civilinę atsakomybę už kelių eismo įvykį.

57 Atsižvelgiant į visus išdėstytus argumentus, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip, kad ja nedraudžiama taikyti nacionalinės teisės aktų, kuriuose numatyta, jog toje nuostatoje nurodyta įstaiga turi teisę pareikšti ieškinį ne tik už įvykį atsakingam asmeniui arba asmenims, bet ir asmeniui, kuriam buvo taikoma pareiga sudaryti tos įstaigos dengiamą žalą padariusios transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės sutartį, tačiau kuris tokios sutarties nesudarė, net jeigu už kelių eismo įvykį, per kurį buvo padaryta žala, to asmens civilinė atsakomybė nekyla.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

58 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. **1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo su pakeitimais, padarytais 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB, 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog sudaryti motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį privaloma, kai aptariama transporto priemonė vis dar yra įregistruota valstybėje narėje ir gali važiuoti, tačiau tik dėl jos savininko, kuris nebeketina jos vairuoti, sprendimo stovi pastatyta privačioje valdoje.**

2. **1983 m. gruodžio 30 d. Antrosios Tarybos direktyvos 84/5/EEB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo su pakeitimais, padarytais 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB, 1 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip, kad ja nedraudžiama taikyti nacionalinės teisės aktų, kuriuose numatyta, jog toje nuostatoje nurodyta įstaiga turi teisę pareikšti ieškinį ne tik už įvykį atsakingam asmeniui arba asmenims, bet ir asmeniui, kuriam buvo taikoma pareiga sudaryti tos įstaigos dengiamą žalą padariusios transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės sutartį, tačiau kuris tokios sutarties nesudarė, net jeigu už kelių eismo įvykį, per kurį buvo padaryta žala, to asmens civilinė atsakomybė nekyla.**

Parašai.